

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA EFECTUADA ALS CARRERS
D'ESPARTERIA, NÚM. 1-5, DE LA FORMATGERIA, NÚM.
8-12, I DE LA VOLTA D'EN BUFANALLA, NÚM 5-9.

BARCELONÈS (BARCELONA)

Codi MHCB: 023/04

Dates de la intervenció: 28 i 29 de gener de 2004

Laia Santanach i Suñol

Octubre de 2004

ÍNDEX

1. Situació del jaciment-----	3
2. Notícies històriques i intervencions anteriors-----	6
3. Motivacions i objectius de la intervenció -----	13
4. Metodologia -----	15
5. Descripció dels treballs realitzats -----	16
6. Conclusions -----	21
7. Bibliografia-----	23

ANNEXES

Planimetria

Documentació fotogràfica

Repertori estratigràfic

1. Situació del jaciment

El seguiment arqueològic que s'ha efectuat, i del qual presentem la memòria, s'ha portat a terme a Barcelona, concretament al seu nucli antic (al barri de Santa Maria del Mar).

Barcelona és la capital del Barcelonès, una comarca formada pel Pla de Barcelona més els municipis de l'Hospitalet de Llobregat, Esplugues de Llobregat i Sant Just Desvern (que pertanyen geogràficament al Pla del Llobregat), i els de Santa Coloma de Gramenet, Badalona i Sant Adrià de Besòs, situats més enllà del Besòs. Es tracta d'una comarca creada més amb criteris administratius que no pas geogràfics. Així, es pot dir que la realitat comarcal del Barcelonès és artificial, ja que es tracta realment d'una gran ciutat, posada en una confluència de comarques naturals, a la qual es va voler aplicar els mòduls de la divisió comarcal per a no deixar-la com una illa enmig de les grans comarques veïnes¹. D'això en va resultar un àmbit geogràfic discutible, malgrat que no es pot discutir que Barcelona és la capital de tot un país, i que aquest es veu influït per ella, en especial pel fet que s'hi ubica el govern autonòmic.

El terme municipal de Barcelona, de 91'41 km², s'estén bàsicament sobre una superfície gairebé plana que ja hem esmentat més amunt (el Pla de Barcelona, justament). Aquest, limita pel sud-est amb el mar i pel nord-oest amb una barrera muntanyosa, la Serralada Litoral, que el separa de la veïna depressió del Vallès. La Serralada Litoral és coneguda en aquest tram com a serra de Collserola, i es desplega paral·lelament a la costa des de Sant Pere Màrtir fins a Valldaura amb alçades compreses entre 100 i 500 m., essent el Tibidabo el cim més enlairat amb 512 m. Al peu de la serra de Collserola s'aixequen els serrats de la Rovira, també identificats com Bloc del Guinardó o més popularment com Els Tres Turons. El Pla de Barcelona, que ja hem dit que s'estén al peu d'aquestes carenes, segueix un pendent suau fins al mar, i té una forma més o menys rectangular d'una llargada d'uns 11 km. i una amplada

---

¹ PLADEVALL, 1982, pàg. 12.

d'uns 6 km. El Pla s'expandeix cap al nord-est i el sud-oest fins els límits naturals que marquen les artèries fluvials del Besòs i del Llobregat. Les coordenades entre les quals s'estén són 2^o7' a 2^o11' de longitud est de Greenwich i de 41^o22' a 41^o27' de latitud nord.²

La funció de capital de Barcelona ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica del Pla, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord - sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost - Ter); accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell, el primer, i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

En aquesta plana, quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament distingibles:

- a) El nucli antic, que restà clos fins a la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat pel sud pel gran promontori de Montjuïc (173 m.), que s'aixeca suaument sobre el Pla i cau bruscamment sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:
- un nucli central, damunt el Mont Tàber (15 m.) que correspon a la primitiva ciutat romana.
  - al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval i que s'inclogueren dins el perímetre de les muralles aixecades el segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de la Mercè i de Santa Maria del Mar (recordem que el seguiment arqueològic de la present memòria s'ha realitzat en aquest últim barri, també anomenat de la Ribera).
  - els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats després de quedar

---

² SANZ, 1988, pàg. 21.

englobats pel tercer recinte fortificat, que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No serà fins a darreries del segle XIX, una vegada enderrocades les muralles, que aniran essent annexionats a la ciutat.

- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que encotillaven el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle), i permeté alhora el creixement demogràfic i urbanístic modern, ultrapassat els darrers decennis per un creixement sovint caòtic i incontrolat que ha arribat, amb caràcter marcadament suburbial, als racons més extrems de la plana i ha amenaçat tota la muntanya.

2. Notícies històriques i intervencions anteriors

Notícies històriques

La zona intervinguda va formar part de l'ager o territori de la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, ciutat romana fundada en època d'August.

La fundació de *Barcino* va suposar, d'una banda, una modificació en l'estructura del territori, que degué ser dividit per tal d'estructurar i ordenar el camp, així com per facilitar, mitjançant el cadastre, la recaptació d'impostos. De l'altra banda, i relacionat amb el que acabem d'esmentar, la nova fundació va significar la desaparició d'algunes *villae* republicanes tardanes i la construcció d'altres de noves a partir del segle I d. C., mentre que les que sobrevisqueren foren objecte de modificacions importants³.

És possible, doncs, que l'àrea on s'ha realitzat el seguiment fos ocupada per vil·les, així com també és probable que formés part de la necròpolis romana tardana que s'ha documentat àmpliament a l'entorn de la ciutat, especialment a la zona del barri de la Ribera, a banda i banda de l'antiga via d'accés a la ciutat (el seguiment és molt a prop de la via d'entrada al *cardo maximus* de la ciutat pel nord-est).

Fins a darreria del segle X o inicis del segle XI no començà el procés que va convertir en una zona urbana l'àrea que ens ocupa.

Així doncs, si bé al segle X Barcelona era una ciutat essencialment pagesa i tant conreadors com propietaris depenien de la terra o de les seves rendes, de mica en mica la ciutat s'anà convertint en una plaça comercial i aparegueren els primers ravals o pobles propers, que anaren creixent durant tot el segle XII.

La nova situació s'ha de relacionar amb l'inici d'un procés marcat per l'acabament del que s'ha mal anomenat "reconquesta" de Catalunya, per

---

³ GRANADOS, 1991, pàg. 157-158.

l'enfortiment dels contactes amb el món occità i per l'inici de l'expansió comercial mediterrània.

Tot plegat col·laborà al desenvolupament comercial i artesà que, sumat a la seguretat exterior i a la densificació del clos emmurallat, va provocar la creació d'aquests *burgs* o *vilanoves*⁴.

Un d'aquests nous nuclis, la Vilanova del Mar, va néixer a l'abric de l'església de Santa Maria de les Arenes (església que trobem citada per primera vegada en un document de l'any 998⁵).

És en la zona ocupada per aquesta Vilanova on se situa la intervenció arqueològica realitzada.

Propietat de la casa comtal de Barcelona, es tractava d'una zona costanera caracteritzada, en un primer moment, per la presència d'aiguamolls i de nombroses rieres i torrents que, de mica en mica, s'anaren dessecant, desviant i/o convertint en clavegueres (fou el cas, per exemple, de la riera de Sant Joan o torrent del Merdançar, que es va convertir en la claveguera mestra de la ciutat⁶).

La Vilanova cresqué en un principi sense organització urbanística, fins que, cap a la primera meitat del segle XII, el comte Ramon Berenguer IV va cedir part de la propietat d'aquests terrenys a alguns prohoms de la ciutat, entre els quals hi havia Guillem Ramon de Montcada. Amb aquesta cessió, que sembla que pagava deutes establerts per conquerir Tortosa, es facilità la parcel·lació en propietats de la zona. D'aquesta manera prengué força la creació de la xarxa de carrers⁷.

Arran del creixement de les diverses vilanoves al voltant de la ciutat, i davant de la necessitat de protegir-les, durant la segona meitat del segle XIII s'inicià la construcció d'un segon recinte emmurallat de Barcelona (el primer recinte, la muralla romana del segle IV, havia quedat sobrepassada pel

---

⁴ MARSINACH, 1989, pàg. 120.

⁵ CIRICI, 1975, pàg. 66.

⁶ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 233. GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 42.

creixement demogràfic). Així doncs, l'antiga Vilanova del Mar, actual barri de la Ribera, quedà englobada dins de la ciutat⁸.

Durant els segles XIII i XIV, la Ribera anà creixent des del punt de vista urbanístic, econòmic i social, i es configurà com a unitat administrativa (fou l'anomenat quarter de Santa Maria del Mar o quarter de Mar). Es convertí, així mateix, en la zona més densa i poblada de la ciutat, alhora que concentrà la part principal dels oficis dedicats a les activitats marineres, comercials i productives. D'aquesta manera, el barri es convertí en "l'autèntic motor de la ciutat"⁹.

El desenvolupament de la Ribera portà a la construcció d'una nova església parroquial que substituï la de Santa Maria de les Arenes: fou l'església de Santa Maria del Mar, un exponent del gòtic català que també es va conèixer com la "catedral del mar". Iniciada el 1329, es va acabar el 1382, en un termini de temps extraordinàriament breu si tenim en compte les dimensions de l'obra¹⁰.

Més endavant, a través d'un fogatge de 1516, es pot apreciar una lleugera pèrdua de pes demogràfic del quarter de Mar, que s'explica per les crisis del segle XV i per les accions del govern municipal per tal d'afrontar-les (promoció de la producció industrial, construcció d'un nou port i dic)¹¹.

No obstant això, fins el 1714 es va mantenir una certa preponderància de la Ribera. Ara bé, a partir de la derrota catalana d'aquest any, es va entrar en un període definitiu de decadència, ja que Felip V ordenà destruir 1.262 cases de la Ribera per tal de construir una fortalesa militar que amenacés Barcelona: la Ciutadella¹². La seva construcció va significar també el desviament del Rec Comtal, que havia estat construït a iniciativa del comte Mir i

---

⁷ AA. VV., 1997, pàg. 182.

⁸ Els límits del segon recinte de muralles, tal i com els coneixem actualment, eren aproximadament els següents: la Rambla, Carrer de Fontanella, Carrer de Trafalgar, Passeig de Lluís Companys i Passeig de Picasso (HUERTAS; RODRÍGUEZ, 2000, pàg. 16-17).

⁹ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 47.

¹⁰ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 60.

¹¹ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 61.

¹² FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 238.

que se sap que ja existia l'any 964¹³. El nou recorregut del Rec Comtal passava per l'actual Carrer del Rec.

La vida de la Ciutadella es perllongà fins que, amb la revolta de 1868, es va aconseguir per fi el seu desitjat enderrocament (1869).

Els terrenys que havia ocupat foren destinats a la realització de dos grans projectes: el parc de la Ciutadella, d'una banda, i el Mercat del Born (1876), de l'altra, ambdós dissenyats pel mestre d'obres Josep Fontserè.

Finalment, només resta esmentar el projectes que plantejaren traçar nous carrers més amples i rectes a Ciutat Vella i que afectaren la Ribera: és el cas del Carrer de la Princesa, obert el 1854¹⁴, i el de la Via Laietana (1908-1913).

Intervencions anteriors

El barri de la Ribera és una zona que ha estat objecte d'un nombre important d'intervencions arqueològiques. Per aquesta raó, citarem només aquelles que considerem rellevants per l'interès de les restes exhumades o bé per la proximitat temporal i/o espacial a la zona intervinguda en la present memòria.

L'any 1997 es portà a terme una intervenció als carrers de l'Argenteria i de Manresa, amb motiu de la instal·lació de la recollida pneumàtica d'escombraries. L'excavació va permetre localitzar una via romana ja existent al segle I d. C. que sortia de la ciutat en direcció al mar. Així mateix, es va documentar part d'una necròpolis datada entre els segles IV i VI d. C. al voltant de la via que anava en direcció al mar. Els enterraments, d'inhumació, no s'havien reutilitzat i estaven disposats en bateria, paral·lels a la via i orientats, generalment, de sud-est a nord-oest. Es tractava de fosses simples excavades al sòl, amb un únic individu en posició decúbit supí, sense coberta visible ni

---

¹³ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 178.

¹⁴ AA. VV., 1997, pàg. 175.

aixovar. Així mateix, la intervenció va permetre també localitzar restes d'edificacions modernes afectades per l'obertura de la Via Laietana¹⁵.

La següent intervenció que volem destacar s'efectuà l'any 1998 a l'antic Mercat del Born, en el context de les obres d'adequació de l'edifici com a Biblioteca Provincial. Va consistir en un sondeig que descobrí part del traçat del Rec Comtal i estructures d'habitació modernes¹⁶.

El mateix any es va actuar des d'un punt de vista arqueològic a la Casa Mauri i al Palau Finestres del Carrer de Montcada (núm. 21 i 23, respectivament), ja que calia rehabilitar-los per tal de condicionar-los com a dependències del Museu Picasso de Barcelona. Es va efectuar una sèrie de sondejos arqueològics, i es féu un seguiment de les obres de rehabilitació dels edificis. D'aquesta manera es va documentar una possible existència, entorn del moment de fundació de la colònia de *Barcino*, d'un forn d'àmfores en una zona propera a l'excavada, forn que podria estar en relació amb una vila o centre d'explotació agrícola. També es va localitzar una petita estructura conformada per dos murs i pavimentada amb *opus signinum*, la qual va ser datada entre els segles I i V d. C. D'altra banda, i ja d'època més tardana, s'excavaren vuit tombes amb un total de dotze individus (d'aquestes vuit tombes, tres eren enterraments en fossa simple, tres amb protecció de blocs de pedra, un únic cas en caixa de *tegula* i també un en àmfora). Pel que fa a les datacions, es va considerar que aquest tram de la necròpolis s'inicià el segle V i que podria continuar més enllà del segle VI. Finalment, es va constatar la construcció dels grans casals gòtics del Carrer de Montcada als segles XIII i XIV (el Palau Finestres és de la primera meitat del segle XIV), mentre que la Casa Mauri es construï al segle XVII¹⁷.

Ja a l'any 2001, es realitzà una excavació digne d'interès a l'Avinguda Marquès de l'Argentera (a la zona davant de l'estació de França i la seu del Govern Civil), i al tram baix del Carrer del Comerç fins a connectar amb l'aparcament de la Plaça Comercial al davant de l'antic Mercat del Born. Va

---

¹⁵ MIRÓ, [1997 o posterior].

¹⁶ FÀBREGAS i HUERTAS, [1998 o posterior].

¹⁷ VILA, [1998 o posterior].

consistir en una sèrie de sondejos motivats per la construcció d'un aparcament al subsòl de l'Avinguda Marquès de l'Argentera i del Carrer del Comerç. Es documentaren nivells arqueològics d'època moderna, tant anteriors a l'enderrocament ordenat per Felip V (en aquest cas restes d'habitatges i trams empedrats pertanyents a possibles carrers) com posteriors (depenent de la zona).¹⁸

L'entorn del Passeig del Born (això comprèn Passeig del Born, Carrer Sombrerers, Plaça del Fossar de les Moreres i Placeta de Montcada) va ser objecte d'intervencions arqueològiques també durant l'any 2001, ja que s'adequaren els serveis existents i el paviment, així com també s'instal·laren sistemes de recollida pneumàtica d'escombraries i es col·locà un peveter commemoratiu al centre del Fossar de les Moreres. En la primera intervenció es va localitzar un total de tres individus inhumats de cronologia romana tardana i un nivell de pavimentació, el qual podria correspondre a un *rudus*¹⁹. Les següents intervencions arqueològiques tingueren com a resultat la localització de part de la necròpolis romana tardana que s'estenia entre els indrets actualment ocupats per l'església de Santa Maria del Mar i per l'antic Mercat del Born. S'hi identificaren un total de vint-i-quatre enterraments, amb tres models de tombes: enterraments en fossa simple, enterraments en caixa de fusta i enterraments infantils en àmfora. Així mateix, es van localitzar quatre enterraments altmedievals a la Placeta de Montcada (únicament un d'ells amb fossa), vinculats per la seva cronologia i situació a l'antiga sagrera de Santa Maria de les Arenes. Finalment, s'excavà una petita part de la gran fossa comuna on van ser inhumades les víctimes del setge borbònic que va patir Barcelona l'any 1714²⁰.

També s'ha d'esmentar, naturalment, la gran excavació del solar del Mercat del Born, que es va portar a terme entre el novembre de 2001 i l'abril de 2002, en previsió de la construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. Els resultats permeten veure l'evolució d'aquesta zona del barri de la Ribera des dels seus orígens medievals fins a la seva destrucció ja en època moderna, a

---

¹⁸ FERRER, 2002.

¹⁹ FÀBREGAS, 2004.

arrel de la construcció de la ciutadella militar. D'aquesta manera, s'ha documentat com es va anar ocupant de manera gradual: l'àrea nord s'edificà al segle XIV, amb construccions grans i de qualitat, mentre que l'àrea meridional va ser ocupada per cases de pescadors molt més petites al segle XVI. Això no obstant, al segle XVII es portaren a terme transformacions en els edificis d'ambdues àrees (canvi d'orientació de les cases, modificacions de la distribució de les parets).²¹

També esmentarem els sondejos realitzats al solar núm. 21 del Carrer de la Princesa, amb motiu de la futura intervenció programada per la Caixa Penedès. S'identificaren tres fases d'ocupació: una primera possiblement del segle I d. C., testimoniada per un *opus signinum*; una segona fase del segle V al VI d. C., amb un segon paviment d'*opus signinum* juntament amb un mur de tàpia; i una tercera fase d'època medieval i moderna, amb paviments del segle XII al XVIII.²²

I finalment, l'any 2003 es va realitzar un seguiment molt puntual, on es va detectar un enterrament que es trobava retallat en les sorres d'època romana i es situava aproximadament a l'alçada de l'entrada posterior de l'església de Santa Maria del Mar, al Passeig del Born. L'inhumat es trobava força ben conservat, i formaria part de la necròpolis abans esmentada.²³

---

²⁰ CALPENA, 2004.

²¹ ARTIGUES i FERNÁNDEZ, 2002.

²² CASAS, [2002 o posterior]. Cal remarcar que posteriorment s'ha portat a terme l'excavació en extensió del solar i se n'està elaborant la memòria.

²³ TRAVESET, 2003.

3. Motivacions i objectius de la intervenció

El seguiment arqueològic de la present memòria (codi MHCB: 023/04) es va originar arran d'una obra promoguda per l'empresa FECSA-ENDESA per tal de realitzar una estesa de cable subterrani. Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, es va plantejar la necessitat de realitzar una intervenció arqueològica preventiva.

El control arqueològic de l'obra s'encarregà a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, s. l., i l'arqueòloga Laia Santanach n'assumí la direcció tècnica. Els treballs de control es van dur a terme els dies 28 i 29 de gener de 2004, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs d'estesa de cable, foren executats per l'empresa Comercial de Comunicaciones y Maquinaria, s. l. (C.A.Y.M.A.), subcontractada per l'empresa ESPELSA.

Els treballs havien de consistir en la realització de dues canalitzacions en rasa diferenciades que havien de coincidir en part del recorregut: havien de tenir el mateix inici (al núm. 9 del Carrer de la Volta dels Tamborets), anar a buscar el Carrer d'Esparteria i recórrer-lo juntes fins a arribar a la cantonada amb el Carrer de la Volta d'en Bufanalla. A partir d'aquí, una havia de trencar per aquest carrer (fins a arribar al núm. 5), mentre que l'altra havia de continuar pel Carrer d'Esparteria, creuar el Carrer de la Vidrieria i enfilat pel Carrer de la Formatgeria, fins al núm. 8.

Aquest traçat, però, tal i com veurem a l'apartat núm. 5 ("Descripció dels treballs realitzats"), va haver de ser alterat durant la realització dels treballs.

Amb el control arqueològic es pretenia, d'una banda, localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, i, de l'altra banda, i relacionat amb la primera, obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els

estudis realitzats fins a l'actualitat, especialment tenint en compte les següents característiques de la zona:

- a) es troba a la zona suburbial de la ciutat romana de *Barcino*.
- b) és en una zona on s'han documentat enterraments d'època romana.
- c) l'àrea era urbanitzada ja en època medieval i és probable que també fos ocupat en època romana.
- d) es troba a prop de l'església medieval de Santa Maria del Mar i de les seves àrees de cementiri.

4. Metodologia

Tal i com el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona especifica, en aquesta intervenció arqueològica s'ha utilitzat el mètode de registre ideat per E. C. Harris²⁴ i A. Carandini²⁵.

Es tracta d'una metodologia sistemàtica que consisteix a registrar objectivament els estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'“unitat estratigràfica” (u. e.), de manera que se'ls individualitza uns dels altres. Cada u. e. es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, posició física respecte a la resta d'u. e. del jaciment amb les quals es relaciona).

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també el tractament que es dona al material arqueològic, si n'apareix durant els treballs d'excavació (no és aquest el cas del seguiment de la present memòria). En primer lloc, es renta amb aigua (sempre que sigui possible per les característiques del material) i se sigla cada peça, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (la sigla consisteix en el codi del jaciment – amb l'any– i la unitat estratigràfica a què pertany el material). I, en segon lloc, les peces preferents, és a dir, aquelles que tenen forma o una decoració prou important, es dibuixen i reben un número, per tal que quedin individualitzades.

---

²⁴ HARRIS, 1991.

²⁵ CARANDINI, 1997.

5. Descripció dels treballs realitzats

Com ja hem especificat anteriorment (apartat 3), el traçat previst de l'obra consistia en dues canalitzacions que coincidien al Carrer de la Volta dels Tamborets i al Carrer d'Esparteria fins a la cantonada amb el Carrer de la Volta d'en Bufanalla, mentre que a partir d'aquí una resseguia Volta d'en Bufanalla fins al núm. 5 i l'altra continuava per Esparteria, trencava pel Carrer de la Formatgeria i el seguia fins al núm. 8.

A la pràctica, però, només es va finalitzar la rasa per a la primera canalització, la del Carrer de la Volta d'en Bufanalla, ja que la presència d'una bastida davant del núm. 5 del Carrer d'Esparteria va impedir realitzar en la seva totalitat la segona estesa de cable prevista, donat que el permís d'obra no contemplava la possibilitat d'una desviació del traçat preestablert. D'aquesta manera, aquesta segona rasa va acabar-se davant del núm. 3 bis del Carrer d'Esparteria, just a la cantonada amb el Carrer de la Vidrieria.

D'altra banda, i pel que fa a la rasa que sí que es va finalitzar, no es va completar tampoc el recorregut previst, ja que la localització de tubular davant de la finca núm. 7 del Carrer de la Volta d'en Bufanalla va fer innecessari arribar fins al núm. 5.²⁶

Pel que fa a les dates de realització del seguiment arqueològic, cal dir que l'autorització per a la intervenció arqueològica del director general del Patrimoni Cultural era vigent a partir del dia 28 de gener de 2004, data en què estava previst que s'iniciés l'obra. No obstant això, sembla que l'obra es va iniciar el dia 23 de gener de 2004. És per aquesta raó que l'arqueòloga no va ser-hi present durant la totalitat dels treballs, de manera que hi hagué trams de rasa en què no es va poder efectuar el control arqueològic.

Concretament, quan l'arqueòloga va arribar ja s'havia obert la rasa al Carrer de la Volta dels Tamborets, al Carrer de la Volta d'en Bufanalla i, en

---

²⁶ Per a més precisió pel que fa al traçat definitiu de l'obra, consulteu el plànol dels Annexes (Planimetria, Figura B).

part, al Carrer d'Esparteria (en aquest últim carrer fins i tot hi havia part de la rasa ja coberta de nou amb sauló).

Així doncs, l'única zona on es va poder portar a terme el control arqueològic pròpiament fou a part del Carrer d'Esparteria (concretament, des de la cantonada del Carrer d'Esparteria amb el Carrer de la Volta d'en Bufanalla –exactament des de l'angle oest– fins a l'extrem de la rasa pel nord-est). Anomenarem aquest tram de la rasa “**Tram 1**”²⁷.

Pel que fa a la resta de la rasa (és a dir, la que es va obrir sense presència de l'arqueòloga), s'ha de diferenciar entre el **Tram 2**, on estava oberta però encara no s'havia reomplert de sauló (s'hi va portar a terme una inspecció visual dels talls i del fons, els resultats de la qual exposarem més avall), i el **Tram 3**, on la rasa estava ja coberta amb sauló i no es va poder efectuar cap tipus de control. Aquest últim tram, doncs, situat al Carrer d'Esparteria, davant dels núm. 1 i 3 (si bé només ocupava 1m. de la façana del núm. 1) no el tornarem a esmentar.²⁸

Tram 1 (Fotografies: núm. 2 i 3; Planimetria: fig. B)

L'obertura d'aquest tram es va fer de la següent manera: l'extracció del paviment i de la seva preparació de formigó es va portar a terme mitjançant martell compressor; a partir d'aquí el buidatge fins a la profunditat desitjada es realitzà de manera manual, utilitzant pic i pala.

Com ja hem dit més amunt, el Tram 1 correspon, concretament, al segment de rasa oberta des de la cantonada del Carrer d'Esparteria amb el Carrer de la Volta d'en Bufanalla (exactament des de l'angle oest d'aquesta cantonada) fins al final per l'extrem nord-est (és a dir, fins a l'angle oest de la cantonada del Carrer d'Esparteria amb el Carrer de la Vidrieria)²⁹.

---

²⁷ Vegeu, als Annexes, Planimetria: fig. B.

²⁸ Per a més precisió en el recorregut del Tram 3, vegeu, als Annexes, Planimetria: fig. B.

²⁹ Vegeu el Tram 1 especificat als Annexes (Planimetria: fig. B).

El Tram tenia una llargada, doncs, de 12'9 m. i una amplada de 40 cm. Estava orientat de nord-est a sud-oest i s'hi va aprofundir a un màxim de 70 cm. respecte el nivell del paviment actual.

S'hi documentà la següent estratigrafia:

1. El nivell de paviment actualment en ús (**u. e. 101**). Es componia de lloses rectangulars d'aproximadament 70 x 40 cm. i 8 cm. de gruix, de pedra, i la seva preparació de formigó, la qual estava formada per una primera capa d'un gris fosc i de consistència més flonja (d'uns 8 cm. de potència), i una segona capa d'un gris més clar i de més duresa (d'uns 22 cm. de potència, de mitjana). En total, la u. e. 101 tenia una potència de 38 cm., aproximadament. Cobria la u. e. 102.
2. La **u. e. 102** consistia en un rebliment de sauló de color marró fosc i d'aportació antròpica que arribava fins a la profunditat màxima a què es va excavar. La presència d'aquest sauló, que anava acompanyat de restes de material constructiu d'època contemporània i presentava clapes més ataronjades, responia a l'existència de rases prèvies realitzades per a la instal·lació de xarxes subterrànies de serveis. De fet, a partir d'uns 50 cm. de profunditat respecte el nivell del sòl, la rasa era travessada longitudinalment (i en diversos indrets també perpendicularment) per tubs de servei d'electricitat, així com també la travessava perpendicularment una claveguera procedent de la finca núm. 3 bis del Carrer d'Esparteria. La u. e. 102 era coberta per la u. e. 101.

Tram 2 (Fotografies: núm. 4 a 8; Planimetria: fig. B, C i D)

En el concepte "Tram 2", com hem especificat més amunt, s'engloben aquells segments de rasa que vam trobar-nos ja oberts en arribar al seguiment.

Es tracta, concretament, dels següents segments³⁰:

---

³⁰ Vegeu, per a més precisió, Planimetria: fig. B (als Annexes).

- El del Carrer de la Volta dels Tamborets. Amb una orientació de nord-oest a sud-est (si bé virava al final cap a l'est) , tenia una llargada de 8'2 m.
- El del Carrer d'Esparteria, davant del núm. 1 (només els primers 4'5 m. de la façana, començant pel sud-oest i anant cap al nord-est).
- El del Carrer de la Volta d'en Bufanalla, davant dels núm. 9 i 7 (d'aquest darrer núm., només ocupava els primers 4'2 m. davant de la façana, començant pel sud-est). De 9'8 m. de llargada, s'orientava de nord-oest a sud-est, i durant l'últim metre entrava al Carrer d'Esparteria.

La inspecció visual dels talls i del fons que s'hi va portar a terme va permetre establir que tots tres segments eren equiparables al Tram 1, tant pel que fa a amplada, com a profunditat i a estratigrafia, si bé al segment del Carrer de la Volta d'en Bufanalla (concretament, a 3'1 m. de l'inici del segment pel nord-oest), va aparèixer una nova unitat estratigràfica: **l'estructura 201**, que descriurem de seguida.

A banda d'aquesta u. e. 201, no es documentaren al Tram 2 més estructures arqueològiques ni al fons ni als talls, i no es creu factible que haguessin estat eliminades en excavar la rasa, ja que aquesta possibilitat queda desmentida tant per la presència de serveis encara en ús al fons de la rasa (electricitat, clavegueres) com per l'existència de sauló fins a la cota màxima de profunditat dels segments.

Estructura 201³¹

Es tractava d'una estructura que havia estat molt afectada per l'obertura de rases de serveis recents (rases anteriors a la que ens ocupa en aquesta memòria). D'aquesta manera, la part superior havia estat arrasada, i just per sobre hi passava un servei d'electricitat. Pel costat sud-oest l'estructura era tallada per un altre antic servei de llum (cal remarcar que, per aquesta banda,

---

³¹ Vegeu, als Annexes, Fotografia: núm. 7; Planimetria: fig. C i D.

es va ampliar l'amplada de la rasa en 20 cm. per tal d'evitar tocar l'estructura en passar els tubs –cosa que es va fer ja en presència de l'arqueòloga³²). Pel que fa al costat nord-est, l'estructura era segada pel tall de la rasa. Es va documentar un màxim de 54 cm. d'amplada de l'estructura de nord-est a sud-oest.

Als altres dos costats (el del nord-oest i el del sud-est, que estaven en línia amb la direcció de la rasa) no quedaven clars els límits de l'estructura, donat el mal estat en què es trobava (la presència d'una claveguera encara en funcionament en l'actualitat, situada al nord-oest de l'estructura, podria haver-la afectada). No obstant això, es va poder documentar una amplada màxima d'1'20 m.

Ara bé, donat l'estat d'arrasament de la u. e. 201, es fa difícil d'assegurar-ne la funcionalitat. Podria ser que es tractés d'un pilar o bé d'un mur; en cas de ser un mur se suposa que seguiria una direcció de nord-est a sud-oest, i tindria unes dimensions considerables pel que fa a l'amplada.

En qualsevol cas, l'estructura estava confeccionada amb pedres irregulars i sembla que de petites dimensions (probablement pedres calcàries), així com per fragments de maons, tot plegat lligat amb gran quantitat de morter de calç blanc força compacte.

Pel que fa a la datació de l'estructura, no hi ha elements que permetin establir-ne una cronologia fiable, ja que era coberta per sauló procedent de rases de serveis recents, no va proporcionar material arqueològic que ajudés a datar-la i no es va poder veure en tota la seva potència (únicament la vam poder observar en planta, pràcticament, ja que va aparèixer molt a prop de la cota màxima de la rasa).

---

³² Vegeu, als Annexes, Planimetria: fig. B.

6. Conclusions

Tot i que el control arqueològic realitzat ha estat catalogat amb el nom d'“Intervenció arqueològica preventiva efectuada als carrers d'Esparteria, núm. 1-5, de la Formatgeria, núm. 8-12, i de la Volta d'en Bufanalla, núm. 5-9”, cal recordar que, en realitat, i per raons ja especificades a l'apartat anterior (“Descripció dels treballs realitzats”), el traçat ha estat el següent: Carrer de la Volta dels Tamborets, núm. 9, Carrer d'Esparteria, núm. 1-3 bis, i Carrer de la Volta d'en Bufanalla, núm. 7-9.

Pel que fa als resultats de l'excavació, l'única cosa que mereix cert interès arqueològic és la troballa de l'estructura indeterminada 201 al Carrer de la Volta d'en Bufanalla, davant del núm. 7. Com ja hem comentat més amunt, l'estat d'arrasament en què es troba, la presència de serveis de llum que hi passen per sobre i les limitades dimensions de la rasa (pel que fa a amplada i profunditat –un màxim de 70 cm. respecte el nivell de sòl actual, de manera que només s'ha pogut veure l'estructura en planta–), han impedit que es pogués concretar exactament de què es tracta. No obstant això, creiem que és probablement un pilar o bé un mur (d'amplada considerable, en aquest cas – l'estructura té unes dimensions màximes documentades de 120 x 54 cm.–). La mancança de material arqueològic associat i d'estratigrafia rellevant arqueològicament parlant fa pràcticament impossible establir-ne la cronologia; no obstant això, el tipus de confecció de l'estructura (petites pedres irregulars i fragments de maons, lligats amb gran quantitat de morter de calç blanc força compacte) ens indiquen que es tractaria d'una estructura moderna o contemporània, molt probablement.

A banda d'aquesta estructura, tan sols s'ha documentat el paviment actualment en ús i la seva preparació de formigó, cobrint el rebliment de rases de serveis efectuades recentment (es tractava d'un sauló de color marró fosc, amb clapes ataronjades, barrejat amb pedres i restes de material constructiu d'època contemporània i sense material arqueològic). Aquest rebliment cobria serveis moderns (aigua, electricitat i clavegueres encara en ús).

La intervenció s'ha realitzat, doncs, en una zona que s'ha vist molt afectada per la instal·lació de serveis subterranis en un passat recent.

Finalment, només afegirem que les pròpies característiques de la intervenció (l'escassa profunditat a què s'ha instal·lat la canalització elèctrica – que ha impedit arribar al nivell geològic–, els reduïts 40-60 cm. d'amplada de la rasa i l'abundant presència de serveis) han dificultat l'obtenció de resultats que poguessin ésser més profitosos a l'hora de respondre els interrogants plantejats al voltant del poblament i de l'urbanisme de la zona al llarg de la història.

7. Bibliografia

- AA. VV. (1997): *Els Barris de Barcelona. Volum I: Ciutat Vella. L'Eixample*. Dirigit per Alberch i Fugueras, Ramon. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Urbanisme de Barcelona*. <http://www.bcn.es/urbanisme/> (consultada el 17 de maig de 2004).
- ARTIGUES CONESA, Pere Lluís; i FERNÁNDEZ ESPINOSA, Antoni. (2002): *Memoria de la intervenció arqueològica en "L'Antic Mercat del Born" de Barcelona. Fechas de la intervenció: noviembre de 2001 – abril de 2002*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.
- CALPENA i MARCOS, Daria. (2004): *Memòria arqueològica conjunta de les intervencions a l'entorn del Passeig del Born (C/ Sombrerers, Fossar de les Moreres i Placeta de Montcada) i Plaça del Fossar de les Moreres. Barri de la Ribera, Ciutat Vella (Barcelona)*. Inèdit.
- CARANDINI, Andrea. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- CASAS i BLASI, Joan. [2002 o posterior]: *Memòria de la intervenció arqueològica al C/ Princesa, 21 i C/ Boquer, 8-12. Barcelona (Barcelonès). Juliol de 2002*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.
- CIRICI, Alexandre. (1975): *Barcelona paso a paso*. Teide. Barcelona.
- FABRE, Jaume; i HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria. (1977): *Tots els barris de Barcelona. Volum V: L'Eixample i la Barcelona Vella*. Edicions 62. Barcelona.
- FÀBREGAS i ESPADALER, Marta. (2004): *Memòria arqueològica: entorn del Passeig del Born (Barri de la Ribera, Districte Ciutat Vella)*. Inèdit.

- FÀBREGAS i ESPADALER, Marta; i HUERTAS ARROYO, Josefa. [1998 o posterior]: *Memòria arqueològica – Mercat del Born. Barcelona (Barrio de la Ribera – Distrito Ciutat Vella). Código – 66/98*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.
- FERRER ÀLVAREZ, Conxita. (2002): *Memòria sobre la intervenció arqueològica a l'avinguda de l'Argentera i carrer Comerç. Barcelona (Barcelonès). Agost 2001*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.
- GRANADOS, Oriol. (1991): "Estructura urbana de la ciutat romana". A: *Història de Barcelona. Volum 1. La ciutat antiga*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 139-201.
- GUÀRDIA, Manuel, i GARCIA ESPUCHE, Albert (1992): "Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516". A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigida per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg. 35-72.
- HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- HUERTAS, Josefa; RODRÍGUEZ, Marta. (2000): "Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques". A: *1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 16-23.
- MARSINACH TIRVIÓ, Montserrat. (1989): "Urbanisme i societat a Barcelona a mitjan segle XIV: la plaça del Blat". A: *Història urbana del Pla de Barcelona. Volum I. Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 6 i 7 de desembre de 1985*. Institut Municipal d'història. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 119-131.

- MIRÓ i ALAIX, Núria. [1997 o posterior]: *Memòria de la intervenció realitzada als carrers de l'Argenteria i Manresa de Barcelona (Barcelonès). Juliol – novembre de 1997*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.
- PLADEVALL, A. (1982): "Barcelona i el Barcelonès". A: *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Obra dirigida per Carreras i Martí, Joan. Volum dirigit per Cahner, Max. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg.11-14.
- SANZ PARERA, Miquel. (1988): *El Pla de Barcelona. Constitució i característiques físiques*. Amelia Romero, editora. Sant Cugat del Vallès.
- TRAVESET CIVIT, Ariadna (2003): *Memòria de la intervenció arqueològica Preventiva duta a terme al carrer Volta Bufanalla, 3 (Barcelona)*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.
- VILA i CARABASA, Josep Maria. [1998 o posterior]: *Memòria de la intervenció arqueològica al C/ Montcada, núms. 21-23 (intervenció 15/98). Barcelona, Barcelonès. 14 de maig a 3 de juliol de 1998. 3 d'agost a 3 d'octubre de 1998*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

ANNEXES

- **Planimetria**
- **Documentació fotogràfica**
- **Repertori estratigràfic**

Planimetria

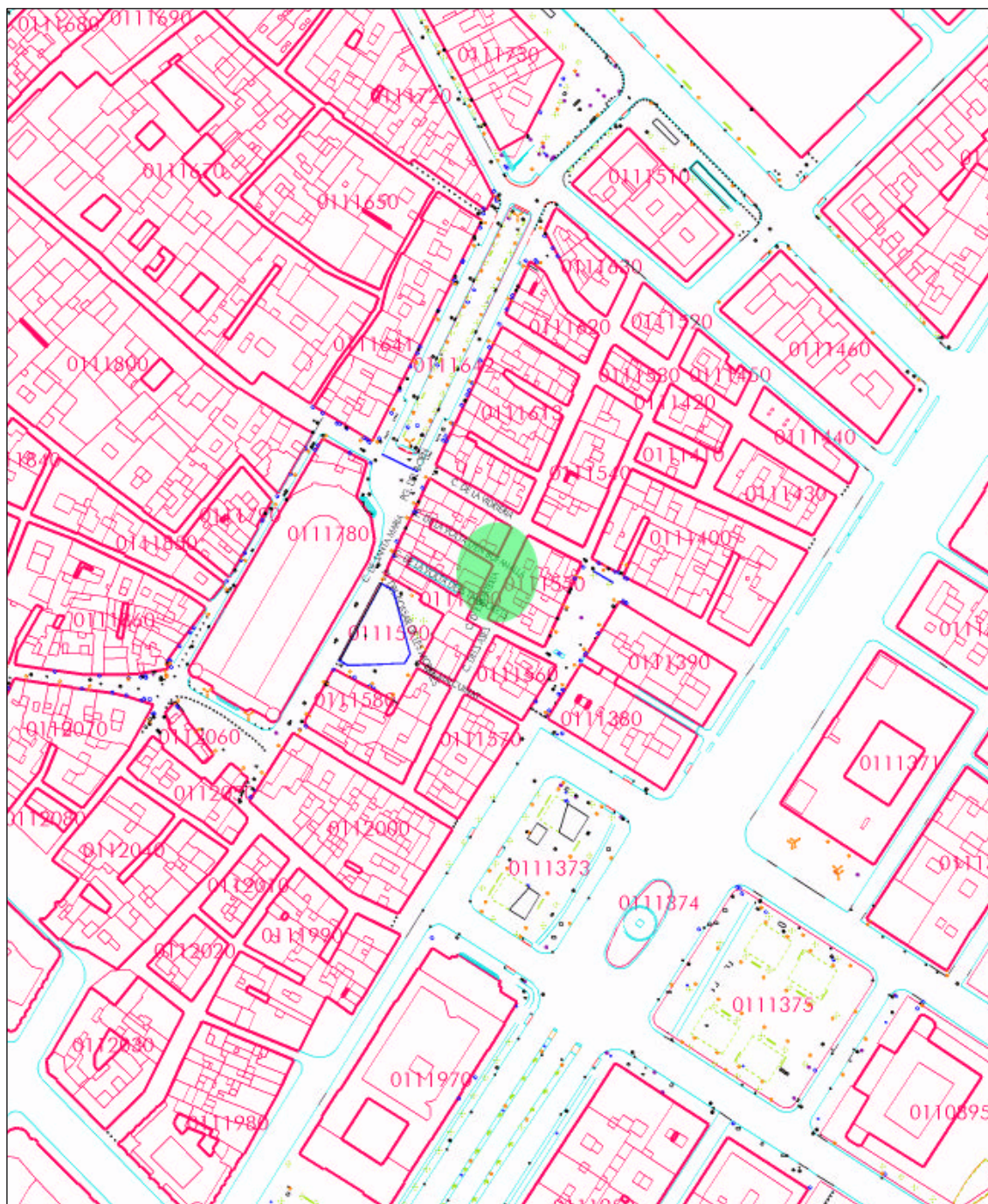

Figura A.

En verd, zona objecte de la intervenció arqueològica de la present memòria.

Figura B. Detall de la zona intervinguda amb la situació dels diferents trams i de l'estructura 201.

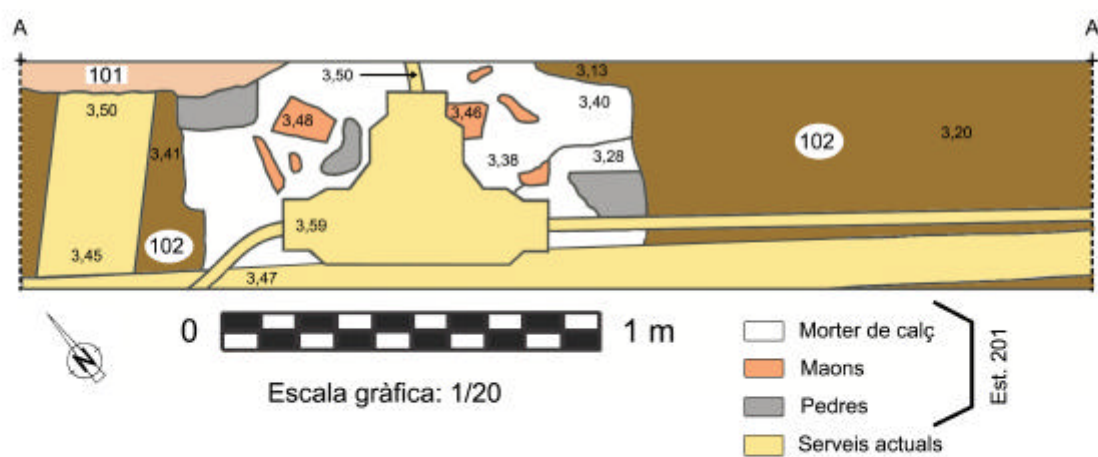

Figura C. Planta de l'estructura 201 (cota 0 a nivell de paviment actualment en ús). Tram 2.

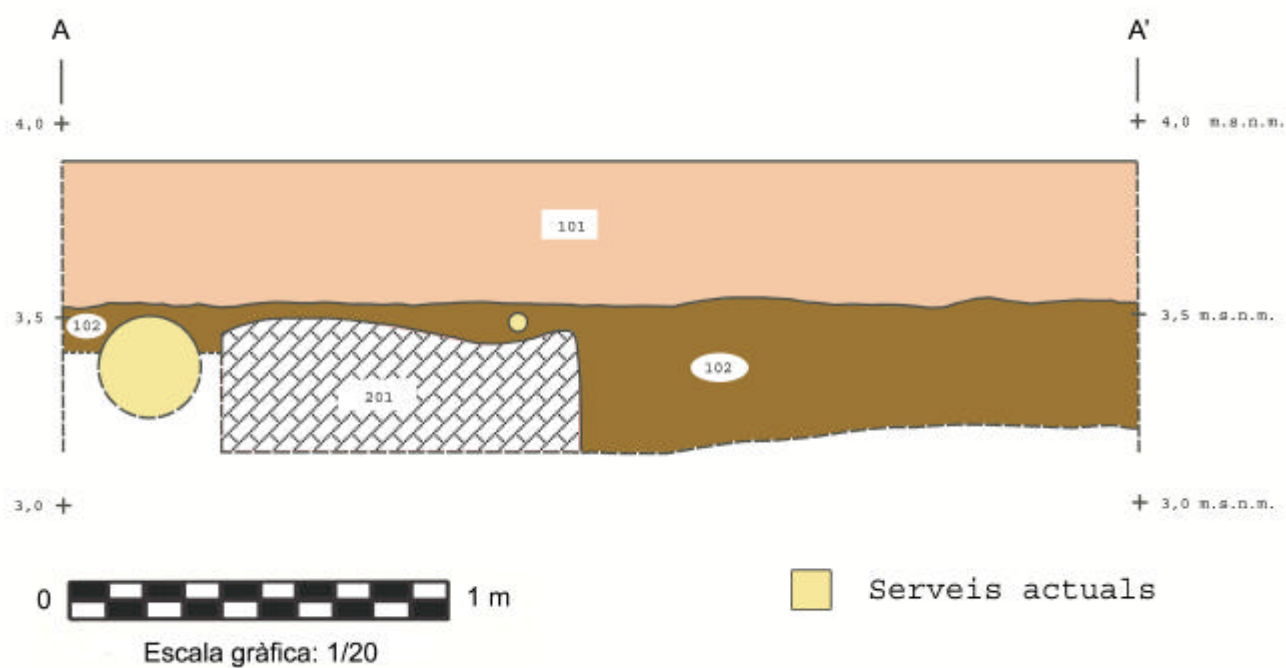

Figura D. Secció de l'àrea (al Tram 2) on aparegué l'estructura 201.

Documentació fotogràfica

Fotografia núm. 1.

Vista general de la zona intervinguda (Carrer d'Esparteria) mirant cap al nord-est.

Fotografia núm. 2.

Tram 1, obert en presència de l'arqueòloga (mirant al sud-oest). S'aprecien les u. e. 101 i 102.

Fotografia núm. 3.

Detall de l'estratigrafia del Tram 1 (obert en presència de l'arqueòloga). Hi podem veure el paviment amb les seves dues capes de preparació de formigó (u. e. 101) i el sauló (u. e. 102). Fotografia feta mirant cap al nord-oest.

Fotografia núm. 4.

Tram 2, obert en absència de l'arqueòloga, però sense tapar quan aquesta va arribar (Carrer de la Volta dels Tamborets, mirant al sud-est). Hi podem veure les u. e. 101 i 102.

Fotografia núm. 5.

Tram 2, obert en absència de l'arqueòloga, però sense tapar quan aquesta va arribar (Carrer d'Esparteria, mirant al sud-oest). S'hi aprecien les u. e. 101 i 102.

Fotografia núm. 6.

Tram 2, obert en absència de l'arqueòloga, però sense tapar quan aquesta va arribar (Carrer de la Volta d'en Bufanalla, mirant al nord-oest). Hi podem observar les u. e. 101 i 102.

Fotografia núm. 7.

Tram 2, obert en absència de l'arqueòloga, però sense tapar quan aquesta va arribar (Carrer de la Volta d'en Bufanalla, mirant al nord-est). Hi podem observar l'estructura 201.

Fotografia núm. 8.

Tram 2, obert en absència de l'arqueòloga, però sense tapar quan aquesta va arribar (Carrer de la Volta d'en Bufanalla, mirant al nord-oest). Col·locació de cables elèctrics.

Fitxes d'unitats estratigràfiques

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 101	
Sector: Trams 1 i 2.		Fase: --		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer .			
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses (lloses rectangulars d'aproximadament 70 x 40 cm. i 8 cm. de gruix, de pedra) col·locades sobre una preparació de formigó (aquesta, al seu torn, formada per dues capes diferenciades: una primera d'un gris més fosc i de consistència menys compacta, d'uns 8 cm. de potència, i una segona més clara i dura, d'uns 22 cm. de potència). La potència total d'aquesta u. e. era de 38 cm., aproximadament.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	102.	És cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 102	
Sector: Trams 1 i 2.		Fase: --		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Rebliment modern de rases de serveis recents.			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró fosc, amb clapes ataronjades, barrejat amb pedres i restes de material constructiu d'època contemporània (fragments de formigó, maons, etc.). Des d'uns 42 cm. de profunditat respecte el nivell de sòl actual, la u. e. arribava fins a la profunditat màxima de la rasa (70 cm. en relació al sòl contemporani).			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			UE : 201	
Sector: Tram 2.		Fase: --		Cronologia: Indeterminada (probablement moderna o contemporània)
DEFINICIÓ :	Estructura indeterminada (possibilitat de mur o pilar).			
DESCRIPCIÓ :	Estructura molt arrasada per rases de serveis recents. Es van pr unes dimensions màximes de 124màximes de 120 x 54 cm. Estava formada per pedres irregulars de petites dimensions (probablement pedres calcàries) i fragments de maons, tot plegat lligat amb gran quantitat de morter de calç blanc força compacte. Des d'una cota superior màxima de 36 cm. de profunditat respecte el nivell de sòl actual, superava la profunditat màxima de la rasa (70 cm.), amb la qual cosa no se'n pogué establir la potència total. No hi va aparèixer material arqueològic associat.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	